

กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนที่มีต่อปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

THE PROCESS OF LEARNING AND TRANSFERRING KNOWLEDGE
OF THE COMMUNITY TOWARDS SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
IN PHRA NAKNON DISTRICT, BANGKOK

ธัญญลักษณ์ ใจเที่ยง*

THUNYALUK JAITIANG

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชนและคนในชุมชนให้การยอมรับ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เกิดจาก 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) ความรู้ ความเข้าใจ 3) การประยุกต์ 4) การวิเคราะห์ และการประเมิน
2. การถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ลักษณะของผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ คือ ชอบการเรียนรู้ ชอบลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ฟังตัวเองเป็นหลัก 2) ผู้รับการถ่ายทอด คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน และคนนอกชุมชน 3) สาเหตุของการถ่ายทอดสิ่งที่พอหลงสอนเป็นสิ่งที่ดีก็ควรเผยแพร่ให้กับประชาชนในชุมชนนำไปปฏิบัติ และเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น อยู่ดีมีสุข 4) เนื้อหา วิธีการถ่ายทอด และวิธีการวัดความรู้ และติดตามผล ส่วนมากจะถ่ายทอดเนื้อหาในเรื่องหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การปฏิบัติตามพอหลง วิธีการ ถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง การสาธิต การวัดความรู้ และติดตามผล สังเกตจากความตั้งใจ ความสนใจ การซักถาม การนำไปปฏิบัติได้ และประเมินตามสภาพจริง

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This study aims to explore the process of learning and transferring knowledge of the community towards the philosophy of sufficiency economy in the Phra Nakhon district,

* ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Bangkok by using a qualitative research method. Participants included 15 people residing in the Phra Nakhon district, Bangkok, who served as role models in integrating the Sufficiency Economy into their lives. Data were collected through a structured interview, non-participant observation and other documentary research, and then analyzed. Findings showed that:

1) Learning the process of sufficiency economy in Phra Nakhon district included 1) motivation, 2) knowledge and understanding of the philosophy 3) application and 4) analysis and assessment.

2) The transmission of knowledge concerning the sufficiency economy can be divided into 4 facets, as follows: 1) Characteristics of a transferring knowledge should be of a person who never stops learning and is pragmatic and self-dependent. 2) The transferees: members in the family, neighbors, and outsiders. 3) The reason for sharing transferring knowledge to others was because King Rama IX's philosophy is so valuable that it should be disseminated to other community members and let them practice it to strengthen the community. 4) The content, means of transferring knowledge, knowledge assessment and follow up were also discussed. The content was mostly about the King's working principles and means to follow his guidance. Means of transferring knowledge included setting a good example and demonstrating how to apply it in practice. The assessment and follow-up were done through an observation of how attentive and interested the participants were, and how the participants raised questions and put theories into practice. The assessment was based on the real situation.

Keywords: Learning Process, Knowledge Transfer, philosophy of sufficiency economy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และแนวทางในการพัฒนาประเทศแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และได้พระราชทานอย่างต่อเนื่องมาตลอดทุกปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2540 จนกระทั่งได้อธิบายความหมายชัดเจนไว้ในปี พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน การดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนให้ประชาชนพึ่งตนเองตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง และรู้จักจัดการกับระบบเศรษฐกิจของตนเอง โดยเริ่มที่ภาคครัวเรือนก่อนเป็นอันดับแรก เพราะภาคครัวเรือนนั้นเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมที่จะสามารถเริ่มต้นได้ก่อนและง่ายกว่าและหากแต่ละภาคครัวเรือนสร้างตัวให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นระบบระเบียบได้ก่อน ก็สามารถรวมตัวกันขึ้นเป็นสังคมที่เข้มแข็งในระดับชุมชนได้ต่อไปหลาย ๆ ครัวเรือนหลาย ๆ ชุมชนที่เข้มแข็งก็สามารถร่วมกันสร้างระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งในระดับมหภาคได้ต่อไป (ดาณฎา ไชยพรธรรม, 2555, น. 25)

จากสภาพปัจจุบันการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละชุมชน/หมู่บ้านแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม สภาพสังคม วัฒนธรรม การดำรงชีวิต ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ฯลฯ ชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ชุมชนนั้นก็จะมีเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีความสุขที่เกิดจากการให้สุขจากความห่วงใย เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการรวมกลุ่มเพื่อลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ รอบรู้ รอบคอบในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีนัย สมดุล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ที่สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้โดยไม่ได้รับผลกระทบมากนัก (ณัชชอร ศรีทอง, 2556, น. 42) ดังนั้นชุมชนเข้มแข็งมาจากการศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติ ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันให้มากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างบุคคล และชุมชน โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม และเครือข่ายการเรียนรู้ เกิดจิตสำนึกเห็นคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนเขตพระนคร เป็นชุมชนหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต จากงานวิจัยของ ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง (2558) ศึกษาเรื่อง ทักษะคิดของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าทักษะคิดของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร ภาพรวม ระดับมาก ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขคุณธรรม และเงื่อนไขรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนเขตพระนคร ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับบุคลากรหน่วยงาน สังคม และเป็นข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันนำไปศึกษาเพื่อเป็นแบบอย่างในการวางแผน เผยแพร่ ถ่ายทอด พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

นิยามคำศัพท์

1. กระบวนการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการ ขั้นตอน วิธีการ เนื้อหาความรู้ลึก/ความเข้าใจ วิธีการจดจำ การเก็บบันทึก การระลึกถึงความรู้ ความคล้ายคลึงกันของเหตุการณ์ การเชื่อมโยง การประเมินผล และวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ ของชุมชนในการศึกษาหาความรู้ที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนในการถ่ายทอด การส่งต่อ ความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ ทักษะ ค่านิยมรวมทั้งภาคทฤษฎีหรือปฏิบัติ แบบจงใจหรือไม่จงใจ โดยการบอกเล่าหรือทำให้ดู การดูจากตัวอย่างของจริง การให้ฝึกปฏิบัติ โดยใช้สัญลักษณ์หรือไม่ใช้สัญลักษณ์ ตลอดจนทัศนคติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ของชุมชนในเขตพระนครศรีอยุธยา เศรษฐกิจพอเพียง กรุงเทพมหานคร

3. ชุมชนเขตพระนครศรีอยุธยา หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันและอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กฎเกณฑ์เดียวกันและตั้งอยู่ในเขตพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 20 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่าวัง ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ ชุมชนวัดอินทรวินัย ชุมชนวัดนครบาล ชุมชนวัดสังเวช-วิศยาราม ชุมชนวัดสามพระยา ชุมชนท่าเตียน ชุมชนตรอกเฟื่องทอง-ตรอกวิสูตร ชุมชนราชพิพิธ-พัฒนา ชุมชนวัดเทพธิดาราม ชุมชนวังกรมพระสมมตอมรพันธ์ ชุมชนแพร่งภูธร ชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน ชุมชนโบสถ์พราหมณ์ ชุมชนบวรรังษี ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน ชุมชนหลังวัดราชนัดดา ชุมชนตรอกเขียนนิवासน์-ตรอกไก่อแจ้ ชุมชนตรอกบ้านพานถม ชุมชนวัดใหม่อมตรส

วิธีการศึกษา

1. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ทำวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเขตพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับคุณลักษณะการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นบริบทของชุมชน การดำเนินชีวิตที่เกิดจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีต่อกัน รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแสดงออกถึงการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนที่มีต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นตัวแทนในการค้นหาคำตอบจากการวิจัยครั้งนี้

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การเลือกบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์หรือบุคคลที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) นับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบลูกบอลหิมะ (Snow Ball Techniques) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลในลักษณะแบบต่อเนื่อง โดยผู้ให้ข้อมูลรายแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป จนกระทั่งผู้วิจัยได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารให้ความรู้และข้อมูลที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อมูลอิมตัว และมีความสมบูรณ์มากที่สุด

2. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และศึกษาลงพื้นที่ภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ความหมายการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ วิธีปฏิบัติ การเรียนรู้ องค์ประกอบการเรียนรู้ อุปสรรคการเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้และการนำไปใช้ กระบวนการถ่ายทอด ได้แก่ แนวคิดกระบวนการถ่ายทอด เทคนิคการถ่ายทอด เอกสารที่เกี่ยวข้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาพื้นที่ภาคสนาม การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม โดยดำเนินการดังนี้
 - 2.1 วิธีการสัมภาษณ์
 - 2.2 วิธีการสังเกต
 3. เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่
 - 3.1 แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง
 - 3.2 แบบสังเกต
 - 3.3 กล้องถ่ายรูป
 - 3.4 สมุดจดบันทึก
 - 3.5 เทปบันทึกเสียง
 4. วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

 - 4.1 ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากตำรา และเอกสารเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับทำการวิจัย กระบวนการเรียนและการถ่ายทอดรู้ในชุมชน
 - 4.2 กำหนดกรอบแนวคิดจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาโดยวิเคราะห์แยกประเด็นที่ต้องการศึกษา วัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอบเขตการวิจัย
 - 4.3 กำหนดโครงร่างของแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นสำคัญของวัตถุประสงค์กรอบแนวคิด และขอบเขตการวิจัย
 - 4.4 นำร่างแบบสัมภาษณ์ ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
 - 4.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้ว ไปเก็บข้อมูลการวิจัย
 5. การตรวจสอบเครื่องมือ

เมื่อสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือตามวิธีของโรวินेलลี (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (R.K. Hambleton) (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด (2554, น.70)) โดยแบ่งการตรวจสอบเครื่องมือเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนทดลองใช้ 2) ขั้นทดลองใช้ และ 3) ขั้นหลังทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยแต่ละขั้นตอนตรวจสอบดังนี้

 1. *ขั้นก่อนทดลองใช้* ดำเนินการตรวจสอบด้านเนื้อหา โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบด้านเนื้อหา และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
 2. *ขั้นทดลองใช้* ในการทดลองใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากประธานชุมชนในเขตคูสิต พิจารณาคัดเลือกผู้ที่ประสบความสำเร็จนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการดำรงชีวิต ทดลองใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง
 3. *ขั้นหลังทดลองใช้* เมื่อทดลองใช้เครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยนำ เครื่องมือนี้อีกกลับมาแก้ไขปรับปรุงบางประเด็นคำถาม เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ดำเนินการจัดพิมพ์ ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ และนำไปเก็บข้อมูลในภาคสนาม
- ### 3. ขั้นตอนการวิจัย
- การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ผู้ให้ข้อมูล พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย สนทนาสนทนกันมากขึ้น
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.1 ขอนหนังสือจากคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
 - 3.2 ทำการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลทางกายภาพและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
 - 3.3 ทำการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการแบบลูกบอลหิมะ (Snow Ball Techniques) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลในลักษณะแบบต่อเนื่อง โดยผู้ให้ข้อมูลรายแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป จนกระทั่งผู้วิจัยได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ความรู้และข้อมูลที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อมูลอ้อมตัวและมีความสมบูรณ์มากที่สุด
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากภาคสนามมารวบรวมหมวดหมู่ และจัดทำเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
5. การนำเสนอข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะนำเสนอในข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต และได้รับการยอมรับหรือเป็นบุคคลตัวอย่างจากคนในชุมชนนั้น ๆ วิธีการรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ โดยแปลความหมายจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม จากคำบอกเล่าของคนบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน เนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดของชุมชนที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ บุคคลที่นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต และได้รับการยอมรับหรือเป็นบุคคลตัวอย่างจากคนในชุมชนเขตพระนคร สามารถลำดับกระบวนการเรียนรู้ ได้ดังนี้

1. การได้รับแรงจูงใจ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการได้รับแรงจูงใจที่เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานหนักเพื่อประชาชนคนไทยทุกคน มีแรงบันดาลใจที่จะได้ปฏิบัติตามพ่อหลวงเพื่อทำให้ชีวิตมีความสุข มีความพอเพียง และในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งอยากทำให้พ่อหลวงมีความสุข อยากให้ทุกคนในชุมชนมีความสุข มีความรักความสามัคคีในชุมชน คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การเห็นคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นางสาววิมล เตชเลิศไพบูลย์ อาศัยในชุมชนตรอกเพ็ญทอง-ตรอกวิสูตร เขตพระนคร ได้กล่าวไว้ในการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2559 ว่า “...เห็นพ่อหลวงทำงานหนักมาตลอด อยากจะทำความดีเพื่อตอบแทนพ่อหลวง ก็เลยนำคำสอนของท่านมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตประจำวัน ชีวิตมีความสุข.. ครอบครัวก็มีความสุข..”

2. ความรู้ ความเข้าใจ

จากแรงจูงใจที่ได้ ขั้นตอนต่อมาคือการหาความรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ที่ทางราชการจัดขึ้น ผู้เข้าร่วมจะมีทั้งผู้นำชุมชน และสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๆ นั้น เข้าร่วมรับฟัง จัดเป็นกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากชุมชนต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพระนครและสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น หากมีข้อสงสัยสามารถติดต่อได้ทันที หรือเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยตนเอง โดยทราบข้อมูลจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่มีทั้งภาพและเสียง ทำให้มีความเข้าใจที่จะปฏิบัติตาม จากบทสัมภาษณ์ นายเสนาะ ช่างสมบูรณ์ ประธานชุมชนวัดนรนาคร เขตพระนคร เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2559 กล่าวว่า “การเรียนรู้อะไรก็พอเพียงนั้นมาจากการได้เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ทั้งทางราชการจัดขึ้น และเดินทางไปศึกษาด้วยตนเอง”

นอกจากนี้มีการเรียนรู้จากสถานที่จริง ทำให้มองเห็นภาพชัดเจน พุดคุย ชักถาม จากประสบการณ์จริงของผู้ที่ประสบความสำเร็จ ว่ามีที่ไปที่มาอย่างไรถึงได้นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรคจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร ใช้หลักการใดในการดำรงชีวิต หรือบางครั้งสำนักงานเขตพระนครเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในชุมชน ทำให้สะดวกต่อการเรียนรู้ ไม่ต้องเดินทางไปอบรมนอกชุมชน

วิธีการเรียนรู้เหล่านี้ ผู้เรียนรู้สามารถจดจำเนื้อหาและซึมซับการเรียนรู้ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจ เพราะตรงกับความต้องการ สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาให้กับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ตนเองมีความสุข ชุมชนมีความรักสามัคคี สามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ รู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคง เช่น การประกอบอาชีพปลาทองโก๋ การถักกระเปาะจากหลอดดูดน้ำ การเรียนรู้การทำน้ายาล้างจาน น้ายาทำความสะอาด เอนกประสงค์ เป็นต้น เมื่อเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการดำรงชีวิตประจำวันได้ ดังบทสัมภาษณ์ของนางอมรวดี อังคารุช ประธานชุมชนวัดใหม่อมตรส เขตพระนคร เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2559 กล่าวว่า

“เมื่อเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว เกิดการเรียนรู้สามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้กับตัวเองและคนในชุมชนที่มีความสนใจ อย่างการทำน้ายาหมักชีวภาพ วิทยากรแนะนำให้ใช้เปลือกผลทุกชนิด แต่เมื่อนำมาทดลองใช้แล้วไม่ดี มีกลิ่น ก็เปลี่ยนมาใช้แต่เปลือกส้มป่อยอย่างเดียว น้ายาหมักจะมีกลิ่นหอม และนำไปใช้ในประโยชน์ได้ เนื้อหาที่เรียนรู้อะไรก็ไม่ลืม เพราะเรามีความสนใจ มันจะจำฝังแน่นในจิตใจ”

3. การประยุกต์

ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่าเมื่อคนในบ้าน เพื่อนบ้าน เห็นการปฏิบัติตนในแต่ละวันแล้ว จะเกิดการเรียนรู้ โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ เพราะคนเราถ้ามีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว หรือเนื้อหาตรงกับความต้องการ จะมีความตั้งใจเรียนรู้ เพราะเห็นผลจริง นำไปใช้ดำรงชีวิตจะจดจำได้ดี และพร้อมจะแสดงออกมา ในทางพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง การประกอบอาชีพซื่อสัตย์ สุจริต การไม่ไปกู้หนี้ยืมสิน มีความขยัน อดทน ประหยัด จัดทำสมุดบัญชีครัวเรือน มีความพออยู่พอกินที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป จากการสัมภาษณ์นางแก้วใจ เนตรราง-กุล ชุมชนบ้านพานถม เขตพระนคร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2559 พบว่า “ตนเองได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบ่งเงินออกเป็นรายรับ รายจ่าย เงินออม ไว้เป็นสัดส่วนผลคือ ครอบครัวไม่ประสบปัญหาทางการเงิน ครอบครัวมีความสุข สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว” เมื่อคนในชุมชนเห็นว่าการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ประสบความสำเร็จ จะเกิดการสอบถาม พุดคุย สนทนากันและนำไปเรียนรู้ร่วมกันเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ

4. การวิเคราะห์ และการประเมิน

การนำเอาความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เพราะวิธีการแต่ละวิธีก็ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้กับทุกคน ทุกครัวเรือน วิธีการนี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ ครอบครัวนี้ ชุมชนนี้ ต้องกลับมาวิเคราะห์ ประเมินอีกครั้งหนึ่ง จากการสัมภาษณ์ นายพนงตะวัน ชินนาสวัสดิ์ รองประธานชุมชนท่าเตียน เขตพระนคร เมื่อวันอังคารที่ 9 สิงหาคม 2559 กล่าวว่า “ชุมชนแต่ละชุมชนในเขตพระนครมีความแตกต่างกัน มีประวัติการก่อตั้งมาไม่เหมือนกัน วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตก็ไม่เหมือนกัน ความสำเร็จของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันจึงไม่เหมือนกัน ต้องนำมาปรับให้เข้ากับตัวเอง และบริบทของชุมชนที่เราอาศัยอยู่” และจากการสัมภาษณ์นางสาวปัทมา โลหะชีวะ อาศัยในชุมชนวัดนารารถ เขตพระนคร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 19 พฤษภาคม 2559 กล่าวว่า “จากการเข้าร่วมอบรม สัมมนา เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ได้รับความรู้สามารถที่จะประเมินเนื้อหาได้ว่า เนื้อหาใดเหมาะสมกับตัวเรา”

ตอนที่ 2 การถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

การถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์สรุปได้ 4 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ลักษณะของผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้

ด้านที่ 2 ลักษณะผู้รับการถ่ายทอด

ด้านที่ 3 สาเหตุของการถ่ายทอด

ด้านที่ 4 เนื้อหา วิธีการถ่ายทอด และวิธีการวัดความรู้ และติดตามผล

ด้านที่ 1 ลักษณะของผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีลักษณะ คือ ชอบการเรียนรู้ ชอบลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ฟังตัวเองเป็นหลัก มีลักษณะค้นหาข้อมูลล่วงหน้า พูดคุย ซักถามกับเพื่อนบ้าน ในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตอย่างไรให้มีความสุข วิธีการเก็บเงิน ชอบค้นหาข้อมูล มีความรู้เรื่องการออม ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ศึกษาเรียนรู้ชีวิตของแต่ละคน มีจิตอาสาชอบช่วยเหลือสังคมและผู้อื่น มีจิตเมตตาต่อคนในชุมชน ให้ความรู้เป็นวิทยากร ชยัน ฟังตนเอง สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เล่นกีฬา ออกกำลังกาย รักงานศิลปะ สนุกสนาน มีการเรียนรู้ตลอดเวลา ชอบช่วยเหลืองานด้านวิชาการ มีทักษะในการสื่อสารถ่ายทอดได้

ด้านที่ 2 ลักษณะผู้รับการถ่ายทอด ผู้รับการถ่ายทอด ส่วนมากจะเป็นคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน และคนนอกชุมชน ซึ่งอาจจะมีเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อหา ซึ่งการถ่ายทอดภายในครอบครัวคือ พ่อแม่ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การตัดสินใจที่ต้องใช้เหตุผล พูดคุยกัน การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การวางแผนการใช้เงิน เป็นต้น

ด้านที่ 3 สาเหตุของการถ่ายทอด พบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทย สิ่งที่พ่อสอนเป็นสิ่งที่ดี เราก็คงจะเผยแพร่ให้กับประชาชนในชุมชนนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ ตามแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน และอยากให้คนในชุมชนเข้มแข็งขึ้น อยู่ดีมีสุข บางครั้งมีการถ่ายทอดในลักษณะหน้าที่ คือผู้นำชุมชน ต้องถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนได้รับทราบและเป็นแนวปฏิบัติตน การอยู่ด้วยกันในชุมชน ทำให้เกิดความรัก ความผูกพันในชุมชน เพราะอาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่วัยรุ่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายมาแล้วและถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ให้มีนิสัยประหยัด อดทน

อดออม เพราะแม่ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง และอยากให้คนในชุมชนได้รับรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชุมชนจะได้มีความสุข ตลอดจนเข้าใจคำว่า พอเพียง มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์นางรัชดา ทวนนวรรณ์ ประธานชุมชนโบสถ์พราหมณ์ เขตพระนคร เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2559 ที่ว่า “สาเหตุของการถ่ายทอดคืออยากให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม จะได้รับความสุขใจ อยากให้คนในชุมชนเข้าใจคำว่าพอเพียง พอเพียงเป็นอย่างไร โดยใช้วิธีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การยกตัวอย่าง การทดลอง และการปฏิบัติให้ดู เช่น การทำน้ายาล้างจานจากเปลือกผลไม้ หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้มีสอบถาม พูดคุยกัน โดยสังเกต ประเมินตามสภาพจริงว่าเข้าใจและทำได้หรือไม่”

ด้านที่ 4 เนื้อหา วิธีการถ่ายทอด และการวัดความรู้ และติดตามผล ความรู้ให้กับคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต จากการสัมภาษณ์ พบว่า

ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการถ่ายทอด ส่วนมากจะถ่ายทอดในเรื่องพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลักการทรงงานของท่านการปฏิบัติตามพ่อหลวง เช่น ความประหยัด ความพอเพียง ความอ่อนน้อม ถ่อมตน ความอดทน การประหยัดค่าใช้จ่าย การบริหารจัดการที่ดินและน้ำตามทฤษฎีใหม่ มีความพอเพียงกับชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่เป็นหนี้นอกระบบ การทำบัญชีครัวเรือน

ด้านวิธีการ วิธีการที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลายวิธีด้วยกัน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาหรือเรื่องที่ต้องการถ่ายทอด จากการสัมภาษณ์แต่ละชุมชนมีวิธีการถ่ายทอดให้คนในครอบครัว คนในชุมชน และคนภายนอกชุมชนที่มีความสนใจ ได้มีความรู้แล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ ถ่ายทอดด้วยวิธีการประชุม เมื่อไปประชุมมาแล้วต้องการแจ้งให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมรับรู้ รับทราบ แนวปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง การถ่ายทอดด้วยวิธีการประกาศให้คนภายในชุมชนทราบรับรู้ทั่วกัน การถ่ายทอดด้วยวิธีการยกตัวอย่างกรณีศึกษา เพื่อทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และเกิดแรงจูงใจในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต การถ่ายทอดด้วยวิธีการบรรยาย การสาธิต เช่น การเตรียมน้ายาอเนกประสงค์ การทำน้ำส้มุนไพร เพื่อให้คนในชุมชนได้ทดลองทำ การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างวิธีนี้คนในชุมชนจะเกิดการซึมซับ และจดจำนำไปปฏิบัติได้ เพราะเห็นคุณค่า เห็นผลจากการปฏิบัติได้จริง แล้วทำให้ชีวิตมีความสุข เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวัดความรู้และติดตามผล ผู้ถ่ายทอดสังเกตจากคนที่ร่วมฟัง พูดคุย ความตั้งใจ ความสนใจ การซักถามในเรื่องที่ถ่ายทอดและนำไปปฏิบัติได้ เปิดโอกาสสอบถาม และประเมินตามสภาพจริง

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเขตพระนครด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยให้อำนาจชีวิตที่จะช่วยให้ประชาชนมีความพอเพียง ครอบครัว ชุมชน สังคม มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่การได้รับแรงจูงใจที่อยากจะนำคำสอนพ่อ ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก

และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีจิตสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เกิดความเข้าใจความเข้าใจหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการเข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาที่ทางราชการจัดขึ้น เรียนรู้จากสถานที่จริง เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในชุมชน จะเห็นว่าแหล่งเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้หลากหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันนี้ความรู้สามารถที่จะเรียนรู้กันได้ทุกที่ไม่จำเป็นต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่สามารถเรียนได้จากการเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม หรือการเรียนรู้จากสถานที่จริง ซึ่งวิธีนี้สามารถที่จะซักถาม พูดคุยกันได้ หรือการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางยูทูป (You tube) การเรียนแบบนี้ทำให้เปิดโลกทัศน์การเรียนรู้ สามารถที่จะดูซ้ำ ๆ บ่อยได้ ไม่เข้าใจตรงไหนสามารถที่จะสืบค้นข้อมูลได้ทันที

การประยุกต์ใช้จะเกิดการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเรียนรู้แบบ เมื่อคนในบ้าน เพื่อนบ้าน เห็นการปฏิบัติตน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนเรามีการปฏิสัมพันธ์กัน กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางปัญญาทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กันและกัน ระหว่างพฤติกรรมปัญญา องค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ต่างก็เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกัน ถ้าองค์ประกอบใดเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบอื่นก็เปลี่ยนตามไปด้วย (วัลภาสบายยิ่ง, 2558, น. 3-17) และการได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จจากการกระทำ เนื้อหาตรงกับเรื่องที่กำลังสนใจ และตรงกับความต้องการ จะมีความตั้งใจเรียนรู้ เพราะเห็นผลจริง นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตจะสามารถจดจำเนื้อหาได้ดี และพร้อมจะแสดงออกมาในทางพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์และการประเมิน มีวิธีการประเมินจาก การนำเอาความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะว่าวิธีการแต่ละวิธีก็ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้กับทุกคน ทุกครัวเรือน วิธีการนี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ ครอบครัวนี้ ชุมชนนี้ ก็ต้องกลับมาวิเคราะห์ ประเมินอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ได้พระราชทานให้กับประชาชน บุคคลทุกระดับ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ (ประยุกต์) โดยปรับให้กับสภาพของแต่ละคน และการที่คนในชุมชนนำไปใช้ในการดำรงชีวิต แสดงว่าเห็นความสำคัญ คุณค่า ใส่ใจต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2557) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าการเรียนรู้มาจากการใส่ใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทยาภรณ์ โพธิกาวิณ (2553) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า กระบวนการเรียนรู้ ด้านชุมชน ประกอบด้วย การสังเกตและการจดจำ การเป็นลูกมือช่วยงาน การฝึกปฏิบัติจริง คือการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

2. การถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ประชุม ประกาศเสียงตามสาย พูดคุย ซักถาม แนะนำ การยกตัวอย่าง การทดลอง การทำเอกสารแจก การทำให้อุปกรณ์ตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าวิธีการถ่ายทอดมีหลากหลายวิธี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนในชุมชนต่างก็มีวิธีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน เนื้อหาที่ถ่ายทอดบางอย่างต้องสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การทำน้ำหมัก

ชีวภาพ ต้องบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจวิธีการทำน้ำหมักชีวภาพ บรรยายอย่างเดียวไม่ได้ เพราะจะไม่เข้าใจ ขณะที่เนื้อหาบางอย่างบรรยายอย่างเดียวได้ หรือบางเนื้อหาพูดคุย ซักถาม กันภายในชุมชน วิธีนี้สามารถซักถาม ถ้าสงสัยหรือต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเข้าใจง่าย วิธีถ่ายทอดแบบนี้เนื้อหาส่วนมากเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน หรือเนื้อหาบางอย่างประธานชุมชนเข้าร่วมอบรมจากสำนักเขต เมื่ออบรมเสร็จใช้วิธีการประกาศเสียงตามสายในแต่ละชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับความรู้ที่ไปอบรมมา สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวัลย์ ซาเหลา (2546) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ พบว่า ถ่ายทอดตามวิธีที่ตนเองได้ฝึกฝนและเรียนรู้มา โดยใช้วิธีชี้แนะ สาธิต การฝึกปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในประเด็นดังนี้

1. ครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่กระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันบางชุมชนบางครอบครัวพ่อแม่ต้องประกอบอาชีพไม่มีเวลาอบรมพูดคุยกัน ทำให้ลูกขาดการซึมซับการเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต ดังนั้นควรนำการเรียนรู้และถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองหาเวลาหรือให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตของลูกหลานถึงคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

2. กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละชุมชน จะมีวิธีการที่แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่นั้น ๆ ไม่เป็นแบบแผนเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐควรเข้าไปสนับสนุนการเรียนรู้และการถ่ายทอดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเข้าไปติดตามผลความก้าวหน้ากิจกรรม โครงการที่มอบหมายให้ชุมชนทำเพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้า

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรเข้ามาส่งเสริมและพัฒนาแนวทางกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละชุมชน แล้วหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในแต่ละชุมชน และมีการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน ควรมีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methodology) เพื่อเป็นการตรวจสอบและความเชื่อมั่นให้กับงานวิจัย

2. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากชุมชนลงในฐานข้อมูลเพื่อสะดวกในการสืบค้น

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

รายการอ้างอิง

แก้วใจ เนตรรางกุล. สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559.

จิราวัลย์ ซาเหลา. (2546). กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2556). แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดาณูภา ไชยพรธรรม. (2555). เศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตต้องรู้จักพอ ก่อนที่จะไม่มีอะไรเหลือให้พอ. กรุงเทพฯ: มายิก.
- ชนากร สวารักษ์. ประธานชุมชนหลังวัดราชนันทดา. สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2559.
- ฉัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง (2558). **ทัศนคติของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน**. รายงานการวิจัย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ธัญยาภรณ์ โพธิกาวิณ. (2553). กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญมา เหล่อก่อเกียติ. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2559.
- ปณตนนท์ เกียรประภากุล. (18 กรกฎาคม 2558). รายงานวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/HUSO/article/download/32277/27566>
- ประทุม แสงอุไร. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2559.
- ปัทมา โลหาชีวะ. สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2559.
- พจนันตะวัน ชินนาสวัสดิ์. ประธานชุมชนท่าเตียน. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2559.
- พิมพ์ศิริ สุวรรณนคร. ประธานชุมชนตรอกบ้านพานถม. สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559.
- รัชดา ทวนนวรรตร์. ประธานชุมชนโบสถ์พราหมณ์. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2559.
- เลอสรวง แจ็งกิจ. สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2559.
- วิมล เตชเลิศไพบูลย์. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2559.
- วัลภา สบายยิ่ง. (2558). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา จิตวิทยาและวิทยาการเรียนรู้ หน่วยที่ 1-7. ใน “หน่วยที่ 3 จิตวิทยาพัฒนาการผู้ใหญ่”. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริชัย เมฆาประพัฒน์สกุล. ประธานชุมชนวันอินทริหาร. สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2559.
- สมศักดิ์ อังคุโหมกุล. ประธานชุมชนวัดเทพธิดาราม. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2559.
- เสนาะ ช่างสมบูรณ. ประธานชุมชนวัดนรนาถ. สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (18 กรกฎาคม 2558). **เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก http://www.nesdb.go.th/Md/book/learn_suff.pdf
- อมรวดี อังคาวุธ. ประธานชุมชนวัดใหม่อมตรส. สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2559.